

ADWERSARZ (58) *sb m*

-w- : -u- : -v- (28 : 23 : 7); *najczęstszy i najbardziej spolszczony zapis: ádwerfarz.*

Nagłosowe a jasne (10 r. nie kreskowane); drugie we wszystkich pozycjach pochylone (w tym raz błędne znakowanie); e jasne.

sg N adwersárz (6). \diamond *G* adwersárza (4). \diamond *D* adwersárzowi (4). \diamond *A* adwersárza (4). \diamond *I* adwersárzem (7); *GroicPorz*, *Leop*, *UstPraw*, *CzechRozm*, *PaprPan*, *GórnRozm*, *SkarKaz*; adwersárzem (1) *MurzNT*. *L* adwersárzu (1). \diamond *pl N* adwersárze (16) *GroicPorz*, *SarnUzn* (2), *PaprPan*, *WujNT*, *WysKaz* (4), *PowodPr* (7), adwersáry (1) *ActReg*. \diamond *G* adwersárz(o)w (6). \diamond *D* adwersárzóm (7); -óm (1), - (o)m (6). \diamond *A* adwersárze (1).

Sł stp brak, Cn notuje s.v. uprzedzanie, Linde XVI – XVII w.

*Przeciwnik, nieprzyjaciel, rywal; hostilis Calep; [adversarius – przeciwnik Mym¹, Mym², Calep; przeciwnik, metaph. nieprzyjaciel, odpowiednik Mącz 3d; przeciwnik – adversarius Cn] (58) : wiedząc też pewnie iż mamy dołyć ádwerfarzow co nam w tym przekażáią *RejZwierc* 114v; kiedyby máiętność moię brał/ bił y policzkował/ miałbym wšytko to ćierpieć/ a o to z ádwerfarzem mym nic nie czynić? *CzechRozm* 227v; Nie nowiná Sienieńskim rozum ták y męřtwo/ Náđ káždym adwerfarzem miewáli zwycięřtwo *PaprPan* Q3v, Aav, [Hh5]v; Tákże y Iob mowi do řwych áduerfarzow/ Iuž mię z dźieřięć rázow záuřtydawaćie. *CzechEp* 372; Ze Adversary przywiedli Koronę et publice et privatim do wielkiewy szkody *ActReg* 3v, 64, 72, 109, 139; Hořtilis – Nieprziiazny, aduerfarz, *Calep* 490b; tedy znácznie zá pomocá Bożą oyczyznie słuźymy. Co [...] y teraz zá pánowánia Krolá lego M. Pána náłzego/ przeciwko zazdrořnym ádwerfarzow iego/ znácznie řię pokazáło. *VotSzl* C3v*

a. praw. *Przeciwnik w przewodzie sřdowym; aduerarius Mącz, Cn (23) : Bądź dobręi wolęi z Aduerfárzem twoięm přętko/ pokiř z nięm wdrodze/ by ćię lepák tento Aduerfárz twói niepodál řędźięmu *MurzNT* Matth 5/25 [idem *Leop* Matth 5/25]; iefli by mu byłá rzecz vřyřeczna/ poczynác Práwem přeciřw řwemu Aduerfarzowi álbo nie. *GroicPorz* ř2, ř, p2v, tv, ř2v; *Leop* Matth 5/25; Do pániey álbo do pánni pozwáney w gořpodzye bęđácey ma Sęđzya pořłác widzá řwego z iey ádwerfarzem *UstPraw* H2v; Práwem też málo wygrař/ Aduerfarz twoy duży/ Hoynie każe nálewác/ káždy mu rad řłuży. *Prot* Bv; *CzechRozm* 246v; Wiem iednego ktory wygrař ná *adverfarzu* řwym řiedm tyřięcy złotych *GórnRozm* I2, F2 [2 r.], I2, L [2 r.]; á gdy náydá že přez práwá od potęźnieyřzego ádwerfarzá trapiõ iefł/ wnet go wyřwolá *ReszHoz* 122; *SarnStat* 779, 1297.*

*Zwrot: »(przy)pozwać adwersarza« (2): A ku tym sřdom aby koźdy przypozwał adwersarza řwego *Diar* 92; tedy mi rádźil/ ábym ołowem ná ćiele rány řine řobie poczynil/ [...] á tákież też o nie pozywał/ ádwerfarzá řwegõ. *OrzRozm* E2.*

*Szereg: »adwersarz a przeciwnik«: Zgáđzay řiez Adwerfarzem á przeciwnikiem řwoim přętko pokiř řnim iefłczę w drodze *Leop* Matth 5/25.*

b. Przeciwnik w dyskusji i polemice religijnej; innowierca (22) : Bo iż adwerfarze nápiřáli y w druk dáli/ iż gđzyekolwiek řtoi to řłowo Bog/ tám řie rozumieć ma o řámym Oyczu *SarnUzn* E2v, D3, E7v; Czego nam wiele dowodźić nie potrzebá: gđyž nam to y řámi ádwerfarze rádźi nie rádźi przyřnawáią. *WujNT* 10; A tego wykłádu Adwerfarze/ niech mnie nie przypřiřuią/ bo nie iefł moy/ ále Doktorow řwiętych *WysKaz* 34, 20, 32, 33, 34, 35; Religiewy kátolickiewy iáko řię aduerfarze dopytáwác máią.

PowodPr 46 *marg*; á Kátolicy zász byli ták ozięblymi/ iż adwerfarze rozumieli/ że Papięstwo [...] w rychle vpásć miáło. *PowodPr* 55, 23, 24 [3 r.], 45 [2 r.], 46, 47; Auguřtyn ś. řwym ádwerfarzom ták odpowíadał *SkarKaz* 352a; Rádá zbáwienna ieřt [...] áby řię żaden Kátholik z żadnym ádwerfarzem/ zwłázczá około Troyce ś. w rzecz nie wdawał. *SkarKaz* 277b.

Synonimy: *nieprzyjaciel*, *odpowiednik*, *prześladowca*, *prześladownik*; **a.** *przeciwnik*, *sprzeciwnik*.

TG